

Opinia Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego w sprawie Wymiaru Północnego i związanego z nim planu działania

(2006/C 24/11)

Dnia 10 lutego 2005 r. Europejski Komitet Ekonomiczno-Społeczny postanowił, zgodnie z art. 29 ust. 2 regulaminu wewnętrznego, sporządzić opinię z inicjatywy własnej w sprawie Wymiaru Północnego i związanego z nim planu działań

Sekcja ds. Stosunków Zewnętrznych, której powierzono przygotowanie prac Komitetu w tej sprawie, przyjęła swoją opinię dnia 8 września 2005 r. Sprawozdawcą był **Filip HAMRO-DROTZ**.

Na 420. sesji plenarnej w dniach 28-29 września 2005 r. (posiedzenie z dn. 28 września) Europejski Komitet Ekonomiczno-Społeczny stosunkiem głosów 163 do 2, przy 9 głosach wstrzymujących się, przyjął następującą opinię:

Polityka Wymiaru Północnego (WP) w Unii Europejskiej została ustanowiona w roku 1999. Wymiar Północny stanowi element polityki stosunków zewnętrznych Unii Europejskiej, a jego celem jest poprawa sytuacji północnej części Europy na drodze współpracy regionalnej i transgranicznej. WP obejmuje region nadbałtycki i obszar arktyczny. Polityka wymiaru północnego realizowana jest w ramach umowy o partnerstwie i współpracy (PCA) z Rosją, jak również porozumienia w sprawie Europejskiego Obszaru Gospodarczego (EOG — Norwegia, Islandia). Po rozszerzeniu Unii Europejskiej w ramach Wymiaru Północnego zwiększona została współpraca z Rosją, w szczególności w odniesieniu do regionów północno-zachodnich.

Stosunki między UE a Rosją zostały wzmocnione poprzez przyjęcie „czterech wspólnych przestrzeni”. W maju 2005 r. osiągnięte zostało porozumienie (mapy drogowe) dotyczące działań w celu utworzenia wspólnych przestrzeni. Rosja prowadzi również negocjacje w sprawie przystąpienia do Światowej Organizacji Handlu (WTO), co usprawniłoby handel i współpracę gospodarczą między UE a Rosją. Ogólny postęp w stosunkach UE — Rosja daje również impuls do rozwoju Wymiaru Północnego.

Przewiduje się ściślejsze połączenie Wymiaru Północnego ze współpracą między UE a Rosją. Jest o tym mowa w konkluzjach Rady Europejskiej z 16 — 17 czerwca 2005 r.: „Rada Europejska z satysfakcją przyjmuje rezultaty 15. szczytu UE — Rosja, który miał miejsce 10 maja 2005 r., a w szczególności przyjęcie map drogowych dotyczących ustanowienia czterech wspólnych przestrzeni... Ich realizacja pozwoli na wzmocnienie partnerstwa strategicznego między UE a Rosją, jak również współpracy regionalnej, w szczególności w ramach Wymiaru Północnego”.

Wymiar północny wspomniany jest również w mapach drogowych dotyczących ustanowienia czterech wspólnych przestrzeni, w szczególności w rozdziale o wspólnej przestrzeni gospodarczej: „Rozważy się realizację działań w ramach WPG, priorytetów ustalonych wspólnie na forum organizacji i inicjatyw regionalnych, takich jak Rada Państw Morza Bałtyckiego, Wymiar Północny itd.” (tłum. własne).

Wiosną 2005 r. EKES postanowił opracować opinię w sprawie Wymiaru Północnego będącą kontynuacją prac Komitetu. Stanowić ona będzie wkład EKES-u do konferencji ministerialnej poświęconej Wymiarowi Północnemu, która odbędzie się w listopadzie 2005 r.

1. Cele i sektory priorytetowe NDAP II (Drugi Plan działania w sprawie Wymiaru Północnego), 2004 — 2006

1.1 NDAP II ⁽¹⁾ wszedł w życie w styczniu 2004 r.

1.2 NDAP II obejmuje pięć sektorów priorytetowych:

— gospodarka, przedsiębiorstwa i infrastruktura;

— zasoby ludzkie, edukacja, badania naukowe i zdrowie;

— środowisko naturalne, bezpieczeństwo nuklearne i zasoby naturalne;

— współpraca transgraniczna i rozwój regionalny;

— sprawiedliwość i sprawy wewnętrzne.

1.3 NDAP II zwraca również uwagę na konkretne regiony: kaliningradzki i arktyczny. Zachęca do wspólnych działań podejmowanych przez wszystkich partnerów w celu ożywienia strategii gospodarczych, społecznych oraz w dziedzinie zatrudnienia.

1.4 Plan przedstawia różne możliwości działania w tych sektorach, pozostawiając zainteresowanym podmiotom praktyczny wybór środków. Wymiar Północny nie dysponuje oddzielnym budżetem, lecz jest finansowany poprzez różne programy UE (np. Tacis), zainteresowane rządy oraz Międzynarodowe Instytucje Finansujące (NBI — Nordycki Bank Inwestycyjny, EBOR — Europejski Bank Odbudowy i Rozwoju itd).

1.5 Komisja Europejska sporządza coroczne raporty o postępach w sprawie realizacji NDAP II. Roczny raport o postępach z roku 2004 odnosi się do wielu działań w pięciu sektorach priorytetowych. Zawiera również odniesienie do konkluzji EKES-u, iż organizacje społeczeństwa obywatelskiego nie są w dostatecznym stopniu poinformowane o działaniach w ramach Wymiaru Północnego oraz wzywa do ich popularyzacji oraz dalszego zaangażowania organizacji regionalnych we wdrażanie oraz monitorowanie tych działań.

⁽¹⁾ Źródło: NDAP II jest dostępny pod adresem http://europa.eu.int/comm/external_relations/north_dim/ndap/com03_343.pdf.

1.6 Realizacja NDAP II poddawana jest corocznej ocenie: zebranie wyższych urzędników miało miejsce w roku 2004; konferencja ministerialna w roku 2005, a zebranie wyższych urzędników planowane jest na drugą połowę roku 2006.

2. Wymiar Północny a Europejski Komitet Ekonomiczno-Społeczny (EKES)

2.1 NDAP II wymaga zaangażowania Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego (EKES-u) w jego realizację; „Aby zapewnić liczne uczestnictwo grup społeczeństwa obywatelskiego w procesie oceny postępów poczynionych w ramach planu działań, byłoby wskazane, gdyby EKES organizował coroczne fora poświęcone jego realizacji; na tych forach obecni by byli przedstawiciele organizacji społecznych i gospodarczych reprezentowanych przez Komitet.” (tłum. własne) ⁽²⁾

2.2 Postulat ten wynikał z zaangażowania EKES-u w poprzednich latach: Komitet przedstawił opinie w sprawie stosunków między Unią Europejską a krajami graniczącymi z Morzem Bałtyckim ⁽³⁾, w sprawie północnego wymiaru polityki UE, włączając w to stosunki z Rosją ⁽⁴⁾, w sprawie Wymiaru Północny: plan działania w ramach Wymiaru Północnego w polityce zewnętrznej i transgranicznej Unii Europejskiej na lata 2000 — 2003 ⁽⁵⁾ oraz w sprawie „Partnerstwo strategiczne UE — Rosja: jakie dalsze kroki?” ⁽⁶⁾; oświadczenia na zebraniach ministerialnych w ramach Wymiaru Północnego w latach 1999, 2001 i 2002; wnioski z dwóch konferencji (forów) poświęconych Wymiarowi Północnemu, zorganizowanych przez EKES w latach 2001 i 2003.

2.3 EKES zareagował pozytywnie na postulat Komisji i postanowił zebrać informacje dotyczące poglądów organizacji społeczeństwa obywatelskiego na:

- poinformowanie i zaangażowanie organizacji społeczeństwa obywatelskiego w realizację NDAP II poprzez działania postulowane lub podjęte z inicjatywy własnej;
- opinie i zalecenia organizacji społeczeństwa obywatelskiego odnośnie treści i wdrażania NDAP II.

2.4 W roku 2004 poglądy organizacji społeczeństwa obywatelskiego zostały zbadane za pomocą kwestionariusza przekazanego tym organizacjom we wszystkich zainteresowanych krajach oraz poprzez misje informacyjne w Gdańsku, Kaliningradzie i Rydze.

3. Wnioski i zalecenia EKES-u w roku 2004

3.1 EKES reprezentowany był na zebraniu wyższych urzędników w październiku 2004 r. i przedstawił swoje wnioski i zalecenia w sprawozdaniu z zebrania ⁽⁷⁾.

⁽²⁾ COM(2003) 343 wersja ostateczna z 10.6.2003, str. 16.

⁽³⁾ Dz.U. C 73 z 9.3.1998, str. 57.

⁽⁴⁾ Dz.U. C 368 z 20.12.1999, str. 39.

⁽⁵⁾ Dz.U. C 139 z 11.5.2001, str. 42.

⁽⁶⁾ Dz.U. C 125 z 27.5.2002, str. 39.

⁽⁷⁾ Sprawozdanie EKES-u z roku 2004 dotyczące ustaleń EKES-u w ramach planu NDAP II.

3.2 Ogólny wniosek dotyczący zaangażowania organizacji społeczeństwa obywatelskiego w NDAP II można sformułować następująco:

- ogólnie są słabo poinformowane w sprawie Wymiaru Północnego;
- zaangażowane są we wdrażanie NDAP II w bardzo ograniczony sposób;
- nie odgrywają żadnej roli przy nadzorowaniu wdrażania planu (wyłączając działania EKES-u).

Sytuacja w tych trzech aspektach wydawała się być lepsza w „starych” Państwach Członkowskich należących do tego regionu niż w pozostałych państwach.

Organizacje społeczeństwa obywatelskiego, z którymi się skontaktowano, były ogólnie zainteresowane uzyskaniem większej ilości informacji na temat WP i NDAP II oraz uczestnictwem w projektach oraz nadzorowaniu, zarówno na szczeblu krajowym, jak i europejskim.

EKES postulował usprawnienie procesu informowania organizacji społeczeństwa obywatelskiego o NDAP II oraz włączania ich we wdrażanie i nadzorowanie.

Zaproponował pomoc w działaniach związanych z informowaniem i nadzorowaniem na szczeblu europejskim, lecz podkreślił zarazem, że działania w ramach Wymiaru Północnego powinny być prowadzone przede wszystkim na szczeblu subregionalnym, krajowym i lokalnym, tak aby włączyć władze i zainteresowane organizacje w proces konstruktywnej współpracy.

EKES popierał zasadę przedstawioną w NDAP II ⁽⁸⁾, zgodnie z którą przedstawiciele społeczeństwa obywatelskiego powinni być zachęceni do uczestnictwa w corocznych zebraniach wyższych urzędników.

Postulowano również, aby UE uwzględniła pewne dodatkowe aspekty w NDAP II:

- zwiększenie wagi Wymiaru Północnego w stosunkach UE-Rosja i w rozwoju polityki sąsiedztwa UE;
- zorganizowanie zebrania poświęconego WP w tym regionie, włączając w to Kaliningrad (organizacje w tym regionie odniosłyby z takiego zebrania wielką korzyść);
- usprawnienie procedur finansowania małych projektów w celu zachęcenia do kontaktów transgranicznych między organizacjami społeczeństwa obywatelskiego w tym regionie;
- wskazanie dostępnych środków UE, z których można skorzystać w celu finansowania projektów w ramach Wymiaru Północnego (organizacje społeczeństwa obywatelskiego mają trudności ze znalezieniem źródeł finansowania);

⁽⁸⁾ COM(2003) 343 wersja ostateczna, str. 16.

- szerzenie informacji w regionie, włączając w to Kaliningrad, na temat EBI i innych instytucji finansowych, które mogą być partnerami w ewentualnych projektach w ramach Wymiaru Północnego;
- odpowiednie uwzględnienie Wymiaru Północnego przy sporządzaniu nowych ram finansowych UE na lata 2007 — 2013.

3.3 Zalecenia te są w dalszym ciągu ważne.

4. Dalsze kontakty EKES-u z organizacjami związanymi z WP

4.1 W raporcie z 2004 r. EKES wyraził zamiar wniesienia swojego wkładu do konferencji ministerialnej w roku 2005, jak również do zebrania wyższych urzędników w roku 2006, w oparciu o takie same kryteria, jak w roku 2004.

4.2 W kontekście nowo utworzonej Grupy Kontaktowej ds. Europy Wschodniej (EECG) EKES podejmował działania związane z Wymiarem Północnym. EECG składa się z członków EKES-u i zajmuje się działaniami Komitetu związanymi z krajami Europy Wschodniej. Celem tych działań jest wspieranie polityki EKES-u związanej z poprawą stosunków z krajami Europy Wschodniej, przekazywanie opinii organizacji społeczeństwa obywatelskiego na ten temat oraz ustanowienie bezpośrednich kontaktów z takimi organizacjami w tych krajach.

4.3 EKES popularyzował zagadnienie Wymiaru Północnego poprzez własne kontakty i odwołując się do Systemu Informacji nt. Wymiaru Północnego (NDIS).

4.4 W czerwcu 2005 r. przy sporządzaniu opinii EKES rozesłał kwestionariusze ok. 100 organizacjom społeczeństwa obywatelskiego. Komitet omawiał również z rosyjskimi organizacjami społeczeństwa obywatelskiego zagadnienia związane z Wymiarem Północnym przy sporządzaniu opinii w sprawie stosunków UE-Rosja. Wnioski w tej opinii odzwierciedlają więc również stanowiska organizacji społeczeństwa obywatelskiego w krajach partnerskich.

5. Wnioski oparte na wynikach ankiety EKES-u w roku 2005

5.1 Ogólne informacje o Wymiarze Północnym

5.1.1 Ankiety badającą świadomość NDAP II wśród społeczeństwa przeprowadzono w czerwcu 2005 r. Kwestionariusze zostały rozesłane do różnych organizacji społeczeństwa obywatelskiego w krajach objętych w głównym stopniu środkami w ramach tego planu działania (kraje nadbałtyckie i nordyckie, Niemcy, Rosja wraz z Kaliningradem oraz Polska). W kwestionariuszu zawarte były te same elementy, co w zeszłym roku: a) wiedza o WP i NDAP II wśród działaczy orga-

nizacji społeczeństwa obywatelskiego, b) opinia tych organizacji na temat WP oraz c) zaangażowanie tych organizacji we wdrażanie i nadzorowanie NDAP II.

5.1.2 Otrzymano jedynie dwadzieścia odpowiedzi, co wskazuje, że ogólny poziom wiedzy o WP i o NDAP II jest nadal bardzo niski. Potwierdziły to również wyniki ankiety — podczas gdy większość organizacji odpowiedziała, że mają pewną wiedzę o WP i o NDAP II, jedynie w niewielu przypadkach okazało się, że rzeczywiście orientują się w tym zagadnieniu. Jedna trzecia organizacji odpowiedziała, że słyszeli o WP i o NDAP II, lecz nie były im znane dokładne cele i treść tych programów.

5.1.3 Niektóre podmioty wiedzą o ograniczonej liczbie partnerstw publiczno-prywatnych (PPP) w ramach Wymiaru Północnego, przede wszystkim chodzi tu o partnerstwa w dziedzinie ochrony środowiska (NDP). Niektóre organizacje społeczeństwa obywatelskiego dowiedziały się poza tym o Wymiarze Północnym poprzez różne organizacje regionalne w regionie Morza Bałtyckiego, przede wszystkim poprzez Radę Państw Morza Bałtyckiego (CBSS). Stowarzyszenia pracodawców (BAC — Rada Doradcza ds. Biznesu) i związków zawodowych (BASTUN — Sieć Związków Zawodowych Morza Bałtyckiego) również popularyzowały wiedzę o WP wśród swoich członków.

5.1.4 Przez niektóre podmioty NDAP II jest postrzegany jako program nie związany z organizacjami społeczeństwa obywatelskiego, lecz raczej jako projekt polityczny mający na celu współpracę regionalną między rządami i właściwymi władzami. Wydaje się, że tak jest, mimo wysiłków Komisji w celu usprawnienia procesu szerzenia informacji poprzez inicjatywę systemu informacji o Wymiarze Północnym (NDIS).

5.2 Informowanie o działaniach w ramach Wymiaru Północnego i angażowanie organizacji społeczeństwa obywatelskiego przez samorządy lokalne

5.2.1 Wyniki ankiety jasno pokazują, że rządy, władze i inne podmioty podejmują niewiele inicjatyw w celu informowania i angażowania organizacji społeczeństwa obywatelskiego w NDAP II. Jedynie niewielka liczba odpowiedzi potwierdzała takie zaangażowanie. W niektórych krajach odpowiednie władze zorganizowały jednak seminaria i warsztaty, które dotyczyły wdrażania NDAP II. To samo dotyczy podmiotów regionalnych.

5.2.2 Niewiele organizacji społeczeństwa obywatelskiego zaangażowało się w NDAP II z własnej inicjatywy. Dotyczy to działań związanych z polepszeniem warunków inwestowania w obszarze objętym polityką Wymiaru Północnego, współpracy z innymi organizacjami w krajach WP, dyskusji o przyszłości WP i ogólnego śledzenia wydarzeń go dotyczących.

5.3 Ogólne opinie o WP i NDAP II

Ogólne opinie na temat WP i NDAP II są pozytywne, chociaż są również wyjątki. Większość organizacji społeczeństwa obywatelskiego oceniała WP i NDAP II pozytywnie lub raczej pozytywnie, lecz zdarzały się również zdania negatywne lub brak opinii, głównie ze względu na brak wiedzy na temat Wymiaru Północnego i NDAP II.

5.4 Najważniejsze obszary NDAP II

W kwestii podstawowych aspektów NDAP II w krajach, z których pochodziły badane organizacje społeczeństwa obywatelskiego, wydaje się panować zgodność. Gospodarka, przedsiębiorstwa, infrastruktura, środowisko naturalne, bezpieczeństwo jądrowe i zasoby naturalne, współpraca transgraniczna i rozwój regionalny wymieniane były przez te organizacje jako najważniejsze obszary NDAP II. Tymczasem wymiar sprawiedliwości i sprawy wewnętrzne, sprawa Kaliningradu i współpraca na obszarze arktycznym wydaje się mniej interesować te organizacje.

Obszary NDAP II	Liczba wzmianek
Gospodarka, przedsiębiorstwa i infrastruktura	*****
Zasoby ludzkie, edukacja, badania naukowe i zdrowie	*****
Środowisko naturalne, bezpieczeństwo jądrowe i zasoby naturalne	*****
Współpraca transgraniczna i rozwój regionalny	*****
Wymiar sprawiedliwości i sprawy wewnętrzne	***
Kaliningrad	****
Współpraca na obszarze arktycznym	****

5.5 Działania priorytetowe

Organizacje społeczeństwa obywatelskiego uważały, że w wyżej wymienionych obszarach pierwszeństwo powinny mieć następujące działania:

- Zagadnienia rynku pracy, zatrudnienie i dialog społeczny
- Promowanie małych i średnich przedsiębiorstw
- Ułatwienie stosunków handlowych i gospodarczych

- Poprawa warunków inwestowania transgranicznego
- Infrastruktura połączeń i poprawa sieci transportowych
- Organizacje społeczeństwa obywatelskiego podkreśliły ponadto potrzebę innych środków uzupełniających.
- Działania mające na celu włączenie podmiotów we wdrażanie NDAP II
- Utworzenie struktur w celu wdrażania NDAP II
- Przyznanie wystarczających środków na NDAP II
- Rozprowadzenie raportów o postępach we wdrażaniu NDAP II

6. Zalecenia dotyczące Wymiaru Północnego

6.1 EKES wspiera kontynuację współpracy regionalnej w północnej części Europy poprzez ustrukturyzowaną, wielostronną i transgraniczną współpracę, co obejmuje również państwa leżące w tym regionie, a nie należące do UE. Wymiar Północny wydaje się dobrze nadawać do tego celu.

6.2 EKES wspiera inicjatywy połączenia Wymiaru Północnego ze współpracą UE — Rosja oraz z czterema wspólnymi przestrzeniami. W swojej niedawnej opinii w sprawie udziału społeczeństwa obywatelskiego w kształtowaniu stosunków Unia Europejska — Rosja ⁽⁹⁾, w punkcie 3.2.5 EKES stwierdził: „Unia oraz Rosja powinny również podejmować wspólne działania celem reorganizacji współpracy regionalnej »wymiaru północnego«... EKES z zadowoleniem zauważa, że kwestia ta została należycie wzięta pod uwagę w mapach działania [mapach drogowych — przyp. tłum.]”.

6.3 Dla powodzenia regionalnej współpracy w ramach Wymiaru Północnego konieczne jest pełne uczestnictwo Rosji w przygotowaniach i realizacji przyszłej polityki w tej dziedzinie. Należy wziąć pod uwagę mechanizmy współpracy, jak np. ustanowienie wspólnej rady kierującej, jak również uwzględnić inne kraje z tego regionu.

6.4 EKES podkreśla zawarte w swojej opinii w sprawie stosunków UE — Rosja zalecenia, aby zagadnieniom związanym ze społeczeństwem obywatelskim przyznano wyższą rangę w mapach drogowych UE — Rosja i aby jego podmioty angażowały się we współpracę UE — Rosja. W przyszłych mechanizmach WP należy między innymi rozważyć metody ustanowienia sformalizowanej konsultacji z organizacjami społeczeństwa obywatelskiego.

⁽⁹⁾ Dz.U. C 294 z 29.10.2005, str. 21.

6.5 Pięć sektorów współpracy w ramach Wymiaru Północnego jest istotnych dla przyszłości. Przede wszystkim należy wykorzystać pozytywne doświadczenia partnerstw związanych z Wymiarem Północnym (środowisko naturalne, sprawy społeczne, zdrowie, technologie informatyczne). W tym kontekście należy poważnie rozważyć utworzenie partnerstw w następujących obszarach:

- infrastruktura i logistyka,
- zatrudnienie, zasoby ludzkie i sprawy społeczne, włączając w to dialog społeczny,
- współpraca transgraniczna i między grupami ludzi, włączając młodzież, oraz edukacja i kultura.

6.6 Istniejące organy regionalne w regionie Morza Bałtyckiego, przede wszystkim Rada Państw Morza Bałtyckiego, powinny odgrywać główną rolę w przyszłych działaniach związanych z Wymiarem Północnym. W tym kontekście organizacje społeczeństwa obywatelskiego mogłyby mieć szansę zaangażowania się i wniesienia swojego wkładu w działania związane z Wymiarem Północnym poprzez własne sieci współpracy regionalnej i połączenia z wyżej wymienionymi organami.

6.7 EKES ponawia swoje zalecenie z 2004 r., że należy skuteczniej rozpowszechniać informacje publiczne o Wymiarze

Północnym. Do tego celu konieczne jest położenie większego nacisku na system NDIS. EKES podkreśla również, że informacje powinny być przede wszystkim szerzone na poziomie krajowym i lokalnym i że leży to w gestii rządów i właściwych organów w zainteresowanych państwach. Wyższy poziom poinformowania zwiększyłby zainteresowanie Wymiarem Północnym i zachęcił podmioty społeczeństwa obywatelskiego do zwiększenia ich zaangażowania i uczestnictwa.

6.8 Finansowanie partnerstw w ramach WP powinno być ustalane indywidualnie w każdym przypadku, a główną rolę powinny tu odgrywać rządy i Międzynarodowe Instytucje Finansujące (IFI). Norweski mechanizm finansowy oraz mechanizm finansowy EOG również skorzystałyby z wdrożenia przede wszystkim wspólnych transgranicznych działań w ramach WP. Strefy Instrument Europejskiego Sąsiedztwa i Partnerstwa (ENPI) powinien stać się priorytetem od początku 2007 r.

6.9 EKES będzie kontynuował swoje działania związane z Wymiarem Północnym i ma zamiar wnieść wkład w zebranie wyższych urzędników w roku 2006. Wkład ten może odzwierciedlać również wnioski oparte na rozmowach Komitetu z organizacjami społeczeństwa obywatelskiego w państwach partnerskich. EKES jest gotowy do dalszych dyskusji na temat realizacji Wymiaru Północnego w przyszłości.

Bruksela, 28 września 2005 r.

Przewodnicząca
Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego
Anne-Marie SIGMUND
